

INUIT ATAQATIGIIT INATSISARTUNI

UPA2024/35

11. April 2024

Kristian Jeremiassen

Uunga siunnersuut Aalisarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat

(Aalisarnermut Piniarnermullu Naalakkersuisoq)

Aappassaaneerinnineq.

Inuit Ataqatigiit pilersinneqaramilli isumaqarput, nunatsinni pisuussutit tamarluinnarmik tunngaviummik inuiaat kalaallit pigigaat. Qularnaarneqassasorlu naleqartut inuiaqatigiinni pilersinneqartut, inuiaqatigiinnut tamanut iluaqutaanissaat.

Anguniartuarparputtaaq Nunatta naalakkersuinikkut aningaasaqarnikkullu ineriartornera inuttut, inooqatigiissutsikkut avatangiisinullu tunngasutigut piujuarsinnaassuseqartumik ingerlanneqassasoq.

Tassa tamakkiisumik isiginnilluni piujuartitsineq tunngavigineqassasoq - Aamma aalisarnermi pisuussutinillu atuinerni tamani avatangiisitigut, inooqatigiinnikkut, kultuurikkut aningaasarsiornikkullu piujarsinnaasumik tunngaveqartoqassasoq.

Naleqartitavut anguniakkavullu taakku, isumaqarpugut aalisarnermut inatsisissatut Naalakkersuisut siunnersuutaanni, maanna aappassaaneerlugu oqallisigilikatsinni qitiusumik tunngavigineqartut.

Inuit Ataqatigiinni maluginiarparput inatsisissap siullermeereernerata kingorna Royal Greenland-ip ukiumoortumik nalunaarutaata saqqummiunneqarlunilu sammineqarnera. Tamanna pissusissamisoorpoq. Ingerlatseqatigiiffissuaq inuiaqatigiinni pingaarutilik naalakkersuinikkut sukannersumik iliuuseqarfigineqartariaqartoq ersermat. Naammanginnngilarput ingerlatseqatigiiffiup inuiaqatigiit aningaasaatai atorlugit nunani allani aningaasaliinersimanera tunngavingalugu annaasaqarsimammat, piumasarput tassaavoq nunami maani ingerlatseqatigiffik aalisarnermut inuiaqatigiinnillu iluaqutaasumik sulissasoq. Mannalu iluatsillugu Naalakkersuisut kaammattorpakka sakkortuumik ersarissumillu ingerlatseqatigiiffiup tamatsinnut pingaaruteqartup nunatsinni aalisarnikkut siuarsaaqataanini suliarissagaa. Aningaasaqarnikkut ingerlatsinermini isertuaatsuunerunissamik ingerlatseqatigiiffik pigisarput pisussaaffeqarpoq, tamanna nalunaarsiornermini pitsaanerusumik suliarissagaa naatsorsuutigaarput.

Ingerlatseqatigiiffik inuiaqatigiit inissisimanerannut malussartaatiginnerusariaqarpoq, nunarsuarmi sorsuttoqarnerata

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

aningaasarsiornikkut eqquinerani, inuiaqatigiit pigisatta
ajunngitsorsissarsititsisarnera inuiaqatigiit inissisimanerannut
malussartaateqannginnermik ersarsitsisoq tikkuarusuppara. Tamanna
torrallaanerliorneq uteqqinneqassanngippat sukannersumik
aqutsisoqartariaqarpoq. Sinneqartooruteqarani ajunngitsorsiassaqaqtitsineq
ajunngitsorsiaqarnermik taaneqarsinnaanngilaq, suliamilli tamakkiisumik
naammassinninnginneq ajunngitsorsiaqarfiunera inuiaqatigiinnut
piginnittuusunut naapertuilluarnerunngilaq.

Aalisarnek qularutissaanngitsumik ukiorpassuarni inuussutissarsiutitta
pingaarnersaraat sulilu ukiorpassuarni taamatut inissisimasussaalluni.

Ukiorpassuarni aalisarnermut inatsisiliornissaq politikikkut oqallisigaarput,
ukiunilu taamak amerlatigisuni oqallinnerput ilaatigut nalorninnermik
inuussutissarsiuteqartunut sunniuteqarsimalluni. Siunissarmi qanoq
toqqammaveqartumik inerisaavigissanerlugu aaliangertoqartinnagu
ilisimaqqissaarneqanngimmat.

Taamaammat maanna Aalisarnermut inatsisissaq ukiorpassuarni
oqallisaareerluni, qineqqusaarutaareerluni suliarineqareerlunilu kiisami
Inatsisartuni oqallisigisarput inaarutaasumillu aaliangiiffingiartuaangarput, Inuit
Ataqatigiit aappassaaneerinninnermi imatut oqaaseqarfingissavarput.

Inuit Ataqatigiit siullermeerinninnermi oqaaseqaateqarnitsinni arlariinnik
isummersuuteqarpugut kissaateqarlutalu. Taakku ataatsimiitsitaliami sulinnermi
ilaatigut suliarisimavagut ilaallu maanna aappassaaneerinninnermi
pinngitsoorusugata oqaaseqarfingissallugit.

Iluarisimaarparput ukiorpassuarni naqissuserneqartariaqartoq, inatsisissatut
siunnersuummi kiisami Naalakkersuisut naqissusermassuk, tassalu pisuussutit –
aalisagaativut inuiaat kalaallit pigigaat. Kalaallillu tamakkiisumik pisassat
pigissagaat, tassa 100%-imik nunatsinneersut piginnittuunissaat
naqissuserneqalerluni. Inuit Ataqatigiit taamanna anguniartuarsimagatsigu
taperserlugu naqissuseqqissavarput.

Ilanngullugulu avataaniit piginnittuusinnaanerup immikkut ittumik
akuersissutigineqarsinnaaneranut siunnersuummi periarfissaqaqtitsinerup,
amerlanerussuteqarluta peerneqarnissaanik kaammattuuteqarnerput
pisassanngormat iluarisimaarparput, taamaalillunimi piginnittuusaanerup
nunatsinneersuunissaanik naqissuseqqinnerussammat.

Ukiorpassuarni inuiaqatigiinni naalakkersuinikkullu oqallisaavoq aalisakkanik
pisassaatillit eqiterukkaluttuinnarnerat killilerniarneqartariaqartoq.

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

Inuit Ataqatigiit pisassat pigineqarsinnaasut qummut killingata appartinneratigut kiisalu pisassaatinut naatsorsorneqanngitsunik toqqaannanngitsumik piginnittuusinnaanerup periarfissaajunnaartinneqarnissaa – Naatsumik oqaatigalugu eqiterussiunnaarluni siammasinnersumik piginnittuusogarsinnaalernissaa - attatiinnarneqartoq taperserparput.

Pisassanik killeqanngitsumik oqaannaranni naassaanngitsumillusoq piginnittuusinnaanerup inatsisissatut siunnersuummi aaqqiivigineqalernera pitsaasutut isigaarput. Taamaalillunilu pisassat qaqaguugaluarnerisooq aaqqissuusseqqiffigineqassappata, pisassanik uterartitsisinnaanermit inatsisitigut tunngavissamik nalorninangitsumik pilersitsisoqalerluni. Ataatsimiitsitaliami sulinitinnittaag paasinarsivoq ullumikkut inatsimmi atuuttumi allangornialikkatsinnilu, apeqqummi tassani ersarissumik sinaakkusiisoqarsimannginnerata nalorninartumik inissisimatitsisoq. Paasinneriaatsit assigiinngitsut pigineqarmata. Nalorninangitsumik taamaammat aaqqiinissamut allorialernej tamanut pitsaasutut isigaarput.

Ukiopassuarni umiatsiaararsorluni pingaartumik qaleralinniarnermi oqallisaasoq, tassalu paggatassiilluni pisassiisarnej aammalu umiatsiaararsortunut pineqartunut piumasunullu PNNP-mik eqqussinissaq inatsisissatut siunnersuummi ammaanniarneqalersooq taperserlugu naqissuseqqissavarput. Iluarisimaarlugulu aalisartut nammineq toqqaanermikkut ullumikkutut imaluunniit PNNP atorlugu ikaarsaarsinnaanissaat periarfissinniarneqarmat.

Isertuaatsumik ingerlatsinerup aqutsinerullu anguniarneqarnera Inuit Ataqatigiit tamakkiisumik tapersersorparput. Inuiaqatigiimmi pisuussutit pigisamik atorneqarnerannut malinnaasinnaanissaat inissaminiimmat.

Inatsisissatut siunnersuummi inuiaqatigiit kalallit ingerlatseqatigiiffiutaata Royal Greenlandip immikkut pineqarniarnera annertuumik oqallisaavoq.

Inuit Ataqatigiit Royal Greenlandip immikkut pineqarniarnera pillugu isummat assigiinngitsut tamakkiisumik isiginnittaaseqarluni naapiffeqartariaqarnerat avaqqunneqarsinnaanngitsoq oqariartuutigaarput.

Maannalu inatsisissap aappassaaneernerani ataatsimiitsitaliami isumaliutissiissutitsinni, qupp.6-mi, Royal Greenland pillugu ersarissuliortoqarpoq imaattumik:

"Siunnersuummik suliarinnereernermini ataatsimiititaliaq isumaqarpoq ingerlatsisut unammilleqatigiinnikkut assigiimmik atugassaqartinneqarnissaat

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

pingaaruteqartoq. Taamaattumillu pisassiissutit amerlassusaasa killissaat eqqarsaatigalugit siunissami ikaarsaariarfeqartumik ingerlatseqatigiiffiit pisortanit pigineqartut namminersortullu naligiissinneqarnissaat ataatsimiititaliamit piumasarineqarpoq”.

Taamak ataatsimiitsitaliap siunnerfiliinera equngasumik inoqarfippassuit eqqornerlunneqannginnissaanut qulakkeerinneqataassasoq isumaqarpugut. Tassami ataatsimiitsitaliami sulinitsinni, ikaarsaariartitsipiloortoqassappat inoqarfippassuarnut kingunerlussinnaasoq paasinarsimmat. Illuatungaani aamma assigiinngisitsisoqannginnissaa oqallinnermi maannamut ataatsimiitsitaliamilu sulinnermi aamma uteqqianeqarsimasoq ornikkiartuaarneqarumaarluni.

Inatsisissatut siunnersuutip saqqummerneraniilli maluginiarparputtaaq nunami suliffissuarnik matusoqarnissaanik aarlerissuteqartoqarnera.

Ataatsimiitsitaliami amerlanerussuteqartugut tunitsivinnik tunisassiorfinnillu matusisoqannginnissaa kissaateqarnerput, soorlu Aasianni tunisassiorfiup ingerlaannarnissaanik kissaateqarnerput attapparput.

Iluarisimaarparpullu Naalakkersuisut aappasaanerinninnermut akissuteqaamminni, tunitsivinnik matusisoqannginnissaanik aalisartullu ikileriannnginnissaanik oqariartuuteqarmata.

Tulaassisussaataitanerup sulisartut kattuffiata SIK-p qaffasinnerulaarnissaanik, sulisartut suliffissaqartuarnissaanut oqariartuutaa amerlanerussuteqartugut aamma naaperiarsimavarput. Suliffissuillu ingerlaannarnissaanut ilapittuutaassasoq upperaarput, kommunenummi minnerunngitsumillu innuttaasunut tunitsiviit suliffissuillu imminut napatinnissamut aningaasarsiornikkullu isumaqaqaat.

Inuit Ataqatigiit aalisarnermut inatsisissap maanna iluseriligassaa tunngaviatigut taparserparput. Inunnillu eqqornerluissanngittoq kissaatingalungu naqissuseqqissallugu, imatut paasillugu: sulisartut angerlatinneqarneranik aalisartunillu ikilisaanermik kinguneqartariaqanngittoq.

Aalisarneq aningaasarsiorluarfiussaaq aalisartumut iluaqutaasumik aalisarnermut inatsit aqutigalugu aalisartunik pilliuteqarata ataatsimulli kivitseqatingiinnitsigut aalisartunut amerlanerpaanut iluaqutaanissaa maanna alloriarfissanngorpoq. Aammaarlutalu oqaatigeqqissavarput iluarisimaaratsigu, Naalakkersuisut inatsisissatut siunnersuummi suliaqarnerminni aalisartukillisaaneq siunertaanngitsoq aamma tunisassiorfinnik matoraasoqarniannngitsoq naqissusermassuk.

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

Inatsisissap aalisartunut ataasiakkaanut aningaasatigut kingunerisinnaasai pillugit aaqqiinarnermi naalackersuisut suleqataanissaat pisariaqartoq isumaqarpugut. Ataatsimiititaliap sassartitsinermini aammalu tusarniaanerni erserpoq aalisartut ingerlaannarnissaanut anigaasaliisinnaaneq aningaasanillu attartornissamut qularnaveeqqusiisinaanermut sulinissaq pisariaqartoq. Suliaq tamanna Naalackersuisut peqatigalugit suliarineqassasoq Inuit Ataqatigiinniit isumaqatigivarput. Siullermeerinninnermiit oqaatigisarput oqaatigeqqillugu, qulakkeerusupparput inatsit aalisartumut ataasiakkaanut eqquinerlunnginnissanngitsoq.

Naggasiiartuaarnitsinni makku aamma apuukkumavagut.

Aalisarnermut inatsisiliornerput iluatsillugu ersarissumik naqissuseqqikkumavarput niuernikkut, ilinniartitaanikkut aningaasarsiornikkullu ullumerniit suli annertunerusumik iluaqutigisassatsinnik siuarsaataasussanillu aalisarnerup silarsuaani alloriartariaqartugut. Aquummi tamakkiisumik tigusariaqalerparput, allanik isumalluuteqaannarata.

Akunermiliuttulersorluni niuerneq qimallugu nunatsinnit aallaavilimmik niuerneq ingerlasariaqalerpoq. Tassanilu ilaatigut ilinniartitaanikkut aalisarnerup iluani aningaasarsiorlunilu niuerutigineqarneranut ilisimasavut aamma qaffassartariaqarpavut. Nunat allat niuernitsinni akunermiliuttoriunnaarlugit.

Kaammattuutigiumavarputtaaq uumassusilinnik misissuineq annertusartuarneqassasoq malitsigalugulu Pinngortitalerivimmut aningaasaliissutit qaffassinnaanerat isumaliutaassasoq, ilisimatuussutsikkut ilisimasagut annertusarniarlugit taamaaliornikkut aalisagartassiissutit qaffassinnaaniassammata. Aalisakkap tamarmi atorluarneqarnissaattaaq anguniagaraarput, aalisarnermullu inatsit ilaatigut aqputigalugu naleqarnerulersitsinissaq nunatsinni angusariaqarparput.

Isumaqarpuguttaaq aningaasarsiornikkukut inuussutissarsiornikkullu aalisarnermi siuariartorneq inerisaanerlu ingerlanneqassasoq, avatangiisit mianeralugit aammalu aalisarnermi ilinniartitaanerup qaffassaaffingineqarneranik kiisalu najukkami suliffissanik pilersitsisoqassalluni naleqarnerulersitsineq aqputigalugu nunatsinni.

Inuusuttut ullumikkut aalisarnermik inuussutissarsiuqalersinnaanerata pitsaanersusariaqartoq isumaqarpugut. Isumaqarpuguttaaq arnat amerlanerusut aalisarnerup iluani inuussutissarsiuqarsiuqarsinnaasariaqartut. Siunissamimi ungasippallaanngitsumi, inuiaqatigiinni ukioqatigiiaat agguarnerat

INUIT ATAQATIGIIT INATSIARTUNI

aallaavigalugu, ukioqqortusiartortut inuusuttunit amerlanerunissaat
tunngavigalgu aalisartussaaleqilersinnaanerput siulittuutaasalermaat.
Naalakkersuisut kaammattorpavut tamanna aamma eqqumaffigissagaat.

Ukiut tamaasattaq aalisartut akuersissummik qinnuteqartariaqartarnerat
eqqarsaatigineqaaqqittariaqartoq aammaarluta Naalakkersuisunut
kaammatuutigaarput.

Qularnanngilaq aalisarnermut inatsisissaq kikkut tamarmik assigiimmillu
iluarisaanik naammassineqarsinnaanngimmat. Pingaaruteqarporli suliaralugu
kiisami naammassinissaa. Iliuseqarata oqallittuartilluta, nunatta
inussuutissarsiutaa pingaarneq nalorninartumiitsittuassavarput.

Utaqqineq nalorninermik nassataqartarsimassasoq ilimanarluinnarpoq.
Inatsisitigummi sinaakkutissat suunersut nalullugit siunissamut
takorluugaqarluni pilersaarusiorsinnaaneq aningaasaliisinnaanerlu
pisinnaanngimmat. Tassa, nalornineq utaqqimaarnerlu qaangiuttariaqalerput.
Siunissaq periarfissiisoq ikaarsaariarfiusariaqalermaat.

Inuit Ataqatigiit oqallisigiinnarnagu timitaleeqataanissamut peqataassaagut
allannguinnissamullu tunuliaqutsiissalluta.

Naleqartitavummi aallarniitsinni oqaaseqaammilu ersarissakkavut, inatsisissap
maanna iluseriligassaanut naapertuuttutut isigaavut.

Taamak oqaaseqarluta aalisarnermut inatsisissatut siunnersuutip
allannguutissaasa saqqummiuneqareernerisa kingorna iluseriligassaa
taperserlugu, Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu
Ataatsimiitsitaliamut inaarutasumillu pingajussaaniinnginnerani
innersuupparput.

Qujanaq.